

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1909, kl. 3 e. m.

Sammanatta bevillnings- och lagutskottets betänkande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af på allmän folkomröstning grundadt lokalt veto i fråga om försäljning af brännvin samt vin och öl.

Genom fyra särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner har frågan om införande af på allmän folkomröstning grundadt s. k. lokalt veto i fråga om försäljning af brännvin samt vin och öl jämväl innevarande år bragts under Riksdagens pröfning.

Sålunda har herr vice talmannen *Staaff* jämte 17 af kammarens ledamöter i motion n:o 131 anført:

»Gällande författningar innehålla som bekant stadganden om kommunal vetorätt beträffande såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl. Med begagnande af denna rätt hafva också en mängd landskommuner genomfört lokalt veto mot all rusdrycksförsäljning.

Det har emellertid visat sig, att dessa på den kommunala fyrskalan grundade stadganden icke äro tillräckliga för att trygga kom-

munens själfbestämningrätt, om man med kommunens vilja förstår den uppfattning, som gör sig gällande hos flertalet af dess myndiga medborgare. Med nu rådande fyrskkala är det mycket vanligt, att ett fåtal, som föfogar öfver många röster, bestämmer sakens utgång i strid med ett stort flertal af smärre röstinnehafvare. Upprörande bevis för storfykarnas öfvermäktiga inflytande till rusdrycksbandteringen förmå ha i stor mängd framdragits både i pressen och inom Riksdagen. Här till kommer, att den ena hälften af kommunens medborgare, kvinnorna, i stort sedt, sakna rösträtt.

Visserligen föreligger till Riksdagens slutliga pröfning ett af Kungl. Maj:t framlagdt förslag till reform af den kommunala rösträtten, genom hvars antagande rikedomens, på den nu gällande fyrskskalan fotade öfvermakt, skulle icke obetydligt inskränkas. Men äfven denna nya ordning lär enligt vår öfvertygelse långt ifrån trygga de små röstinnehafvarnes rätt vid den sträfvan för rusdrycksförsäljningens motarbetande, för hvilken de vid striderna om det kommunala vetots tillämpning gjort sig till målsmän. Därjämte kvarstår äfven efter reformens genomförande det missförhållandet, att, med få undantag, kvinnorna, bland dem särskildt hustrur och mödrar, som framför andra lida under männens dryckenskap, allt fortfarande äro beröfvade möjligheten att göra sin stämma hörd vid rösturnan.

Tungt vägande skäl tala för att just i fråga om rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande icke längre fyrskskalan utan personlighetsprincipen lägges till grund för den kommunala rösträtten. Oberoende af en reform i den kommunala rösträtten i allmänhet bör vid behandlingen af denna särskilda angelägenhet i vårt land, liksom det skett flerstädes i utlandet, införas ett kommunalt veto, som grundar sig på allmän folkomröstning. Och bör härvid en röst tillkomma hvarje till myndig ålder kommen välfrejdad medlem af kommunen, man eller kvinna.

Det är nu mer än sexton år sedan förslag i sådant syfte första gången väcktes inom Riksdagen. Frågan har sedermera upprepade gånger förelegat till behandling, utan att dock hittills hafva vunnit sin lösning. Emellertid har vid de senaste riksdagarna Andra Kammaren, i trots af sammansatta bevillnings- och lagutskottets afstyrkande, bifallit reservationer i de framlagda motionernas syfte, år 1907 med 113 röster mot 69 och i fjol utan votering.

Denna utgång inom Andra Kammaren såväl som det ständigt växande intresse, hvarmed det på folkomröstning grundade kommunala vetot omfattas ute i landet synas utvisa, att frågan bör anses mogen, och vi tillåta oss därför att ånyo draga den under Riksdagens pröfning.

Af formella skäl måste de slutliga yrkandena rörande detaljhandeln med brännvin och försäljningen af vin och öl frambäras i skilda motioner. Här angifvas de hufvudsakliga bestämmelser, som vi anse böra gälla för den föreslagna folkomröstningen rörande detaljhandeln med brännvin:

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försäljningsrättigheter, äger enhvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Om $\frac{2}{3}$ af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra. För införande af detaljhandel med brännvin, där sådan handel förut icke funnits, skall likaledes erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.

Med stöd af hvad ofvan anförts, föreslå vi, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af oss angifna grunder.»

Samma motionärer hafva under åberopande af den motivering, som ofvan intagits, i motion n:o 132 hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till försäljning af vin eller öl måtte äga rum medelst allmän och lika rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med följande grunder:

*Motion
II: 132.*

»När i stads- eller i landtkommun fråga uppstått, att tillstånd till försäljning af vin eller öl må meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom viss tid skriftlig ansökan inkommer, under tecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen och svenska medborgare, till ett antal, motsvarande minst en tjugondel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller

endast förbud eller icke förbud mot ifrågavarande tillstånd till försäljning, äger enhvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Om $\frac{2}{3}$ af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på tid, som i författningen bör enligt vissa grunder bestämmas. För införande af sådan försäljning, där den icke förut funnits, skall likaledes erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.»

*Motion
II: 149.*

Vidare har herr *E. Beckman* jämte sju af kammarens ledamöter i motion n:o 149 yttrat:

»Kommunal vetorätt i fråga om såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl finnes, som bekant, redan införd i vår lagstiftning. En mängd landskommuner hafva med utöfvande af denna rätt befriat sig från all rusdrycksförsäljning.

Men gällande bestämmelser, grundade på den kommunala fyrskalan, ha visat sig långt ifrån tillfyllestgörande. Ett ringa fåtal bestämmer blott alltför ofta sakens utgång.

Med allt större styrka framträder därför krafvet på ett verkligt effektivt kommunalt veto, grundadt på allmän folkomröstning med lika rösträtt för alla myndiga män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen.

Förslag i sådant syfte ha alltsedan 1893 upprepade gånger underkastats Riksdagens pröfning, men blifvit afslagna. Emellertid har vid de två senaste riksdagarna Andra Kammaren förklarat sin anslutning till de då framburna motionerna, år 1907 efter en votering med 113 röster mot 69 och förra året utan votering. Men frågan föll på Första Kammarens motstånd.

Under det förflutna året synes inom vida kretsar af vårt land den uppfattningen vuxit i styrka, att tiden nu är mogen för denna reform och att den ånyo bör föreläggas Riksdagen. Vi erinra särskildt om de uttalanden från omkring ett tusen kommunalstämmor och de 864 mötesresolutioner, som ingått till Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling. Samma uppfattning har äfven enhälligt uttalats af Riksdagens nykterhetsgrupp, hvilken nu räknar ett större antal medlemmar, tillhörande olika riktningar, än någonsin förut.

Vi tillåta oss därför att ånyo frambära samma förslag, som redan tvenne gånger vunnit Andra Kammarens bifall.

Det synes oss dock icke af behovet påkalladt att här återgifva i dess helhet den utförliga motivering och redogörelse för förhållandena i vissa främmande länder, som förebringats i föregående motioner, ej heller den historik, som förekommit dels i dessa motioner, dels i flera utskottsbetänkanden. Vi inskränka oss här till en sammanfattning af de viktigaste principiella skäl, som blifvit anförda till stöd för de af oss framställda yrkanden.

Ett par erinringar torde dock här böra förutskickas:

Med »rusdryck» afses här naturligtvis likaväl öl och andra starkare maltdrycker som brännvin och därmed jämförliga drycker. Särskildt för landsbygden är nämligen ölet lika mycket som brännvinet en källa till dryckenskap och oordningar. Rusdryck som rusdryck — lagstiftningen bör opartiskt rikta sina restriktiva bestämmelser mot dem båda.

Af formella skäl måste yrkanden rörande ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin och i förordningen angående försäljning af öl och vin frambäras i skilda motioner. Men den allmänna motiveringen kan i allt väsentligt göras gemensam för de ändringar, vi föreslå i lagstiftningen rörande båda de till sina verkningar så nära besläktade slagen af rusdrycker.

För vinnande af målet »effektivt kommunalt veto» fordras närmast, att icke mot kommunalrepresentationens uttalande genom högre myndighets ingripande försäljning af starka drycker tillåtes i större utsträckning, än kommunen anser önskvärdt. Åtskilliga förändringar i syfte att ur nu bestående lag aflägsna vissa af de bestämmelser, som i detta afseende åt Konungens befallningshafvande tillerkänna förmynderskap öfver kommunerna, äro härför behöfliga.

Det kräfvades emellertid långt mera ingripande åtgärder för att *kommunens* själfbestämningsrätt skall kunna ställa ett effektivt veto mot rusdrycksförsäljningen, framför allt om man med kommunens vilja förstår den uppfattning, som gör sig gällande hos flertalet af dess myndiga medborgare. Med nu rådande fyrskala är det mycket vanligt, att ett fåtal bestämmer sakens utgång i strid med ett långt öfvervägande flertal. Såväl inom som utom Riksdagen ha år efter år framdragits talrika exempel på »storfyrkarnes» segrar till förmån för rusdrycksintresset. Och det förefaller helt naturligt, att krafvet på en ny tingens ordning med hänsyn till nu gällande fyrskalans orättvisa tidigt

framträdt just i fråga om behandlingen af spørsmål, som gälla försäljning af rusdrycker.

Oberoende af fordran på reform af den kommunala rösträtten i allmänhet, har därför från nykterhetsvännernas sida redan länge yrkats, att i hithörande frågor måtte, utan afvaktan af den kommunala rösträttsfrågans slutliga lösning, införas ograderad rösträtt med en röst för hvarje röstande, och att rösträtten skulle utsträckas till alla myndiga män och kvinnor.

Så mycket mera har man ansett sig äga skäl för en sådan fordran, som ju försäljningen af rusdrycker — det må nu vara brännvin eller öl — ej blott är en närings- eller skattefråga, utan en sedlighetsfråga, som på det närmaste berör den enskildes lif och familjelifvet och just därför påkallar en röstgrund, genom hvilken »personlighetsprincipen» kommer mera till sin rätt. Försäljningen af rusgifvande drycker får således icke af lagstiftaren behandlas som ett medel att taga ut skattebidrag ur de breda lagren, ej heller från synpunkten af enskilda tillverkares och försäljares vinst, utan »fastmer som ett ondt, som bör begränsas och mot hvilket samhället bör taga i anspråk sina medlemmars moraliska kraft. Och denna kraft väckes och sättes i verksamhet i samma mån som arbetet icke längre synes hopplöst, utan utsikt öppnas att kunna göra något till att slutligen bekämpa det onda.»

Öfvan gifna uppfattning har vid upprepade tillfällen med styrka häfdats äfven inom Riksdagen i dess Andra Kammare. I en mycket beaktad motion har därjämte framhållits, att om man åtminstone i denna sak afstode från det kommunala förmögenhetsväldet och i stället införde en på allmän rösträtt grundad kommunal vetorätt, så skulle nykterhetsintresset få göra sig gällande mera omedelbart utan att behöfva bemäktiga sig ledningen vid vissa kommunala val, där man borde mera taga hänsyn till en persons allmänna lämplighet än till hans ståndpunkt i en speciell, om än så viktig fråga.

Ja, själfva bevillningsutskottet har i princip gifvit sin sanktion åt krafvet på en reform i angifna syfte, då det 1893 vid behandlingen af ett då framställt förslag om s. k. lokalt veto enhälligt yttrade, att »det kan med skäl sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande inom kommunen borde tillerkännas flertalets åsikt».

Men flertalet är ju just de små fyrktalens innehafvare eller de helt och hållet rösträttslöse, bland dem i främsta rummet kvinnorna.

Visserligen har man såsom ett skäl mot den af oss påyrkade reformen framhållit sannolikheten af antagande af det förslag till

ändrade bestämmelser i den kommunala rösträtten, som under viss förutsättning antagits af 1907 års Riksdag. Men äfven om det samma innebär en icke oväsentlig inskränkning i de stora fyrktalens öfvermakt, äro vi dock öfvertygade, att denna inskränkning icke är tillfylletsgörande för att i förevarande fall trygga de små rösträttsinnehafvarnes berättigade inflytande. Därjämte kvarstår oförändradt det missförhållandet, att kvinnorna i stort sedt alltfort sakna möjlighet att vid en omröstning i dessa frågor deltaga i afgörandet. Och detta är med hänsyn till frågans ofvan angifva sedliga och för familjelifvet betydelsefulla innebörd alldeles särskildt att beklaga.

I den mån nykterhetsintresset genom den af oss föreslagna folkomröstningen kan mera än vid en omröstning enligt fyrkskalan göra sig gällande inom en kommun, måste detta anses som ett framsteg i utvecklingen. Man har ju i en mängd af våra landskommuner lyckats att redan under nuvarande förhållanden genomföra s. k. lokalt veto mot försäljning af såväl brännvin som öl. Det har icke sports, att detta ledt till olägenheter som göra beslutets upphäfvande önskligt, utan tvärtom säges åtgärden i de allra flesta fall haft uteslutande goda verkningar. Visserligen måste man erkänna, att i stadskommuner, från hvilka vi med ett par obetydliga undantag sakna erfarenhet, försök att kringgå förbudet lättare skola uppstå. Men mycket beror på det allvar, hvarmed lagen tillämpas. Äfven om särskildt under öfvergångstiden öfverträdelser skulle förekomma, så ger dock erfarenheten vid handen, att minskade tillfällen att komma åt spritdrycker, »blott restriktionen gifves tid att verka, minskar superiet». Och knappast lär väl särskildt i större stadssamhällen inträffa, att förbud införes, om icke en så stark opinion fordrar det, att redan häri ligger en viss trygghet för lagens efterlefnad.

Emellertid har man för att ytterligare försäkra sig om att icke tillfälligheter skola spela in vid frågans afgörande eller beslut fattas, som kanske snart nog en ny omröstning skulle kullkasta, ansett, att en viss kvalificerad majoritet bör föreskrifvas. Och om denna majoritet bestämmes till $\frac{2}{3}$, vill det synas oss, som om ett sådant stadgande skulle kunna i hög grad bidraga att aflägsna de betänkligheter, som stundom yppats äfven bland principiella anhängare till den kommunala folkomröstningen. Ej heller får det förglömmas, att den kvalificerade majoriteten innebär ökad trygghet mot införande (eventuellt återinförande) af rusdrycksförsäljning.

Att äfven med sådan personlig omröstning ingen absolut visshet finnes för ernående i *alla* fall af beslut i sådan riktning, som nykter-

hetsvännerna önska, är en erinran, som man med visst fog framställt. Men det är ju just afsikten med det kommunala vetot, att det skall ge ett säkert uttryck åt folkmeningen. De, som väl få anses på detta område mest sakkunniga, de, som under lång tid ägnat sitt arbete åt lösningen af alkoholfrågan, äro dock för sin del öfvertygade, att frigörelse på denna punkt från fyrskalan och införande af allmän omröstning skulle lända nykterhetssaken till stor båtnad.

Tanken på den allmänna rösträttens tillämpning på ett särskildt, noga begränsadt område af det kommunala lifvet lär numera knappast förefalla lika främmande för våra förhållanden som för blott några år sedan. Vidare har ju samtidigt med krafven på såväl politisk som kommunal rösträttsform det berättigade i kvinnans inflytande på det offentliga lifvet vunnit allt större erkännande. En af vetenskapen bestyrkt öfvertygelse om de starka dryckernas fullständiga umbärlighet och deras riksfördärfliga inflytande samt om striden mot deras herravälde som ett samhällets nödvärn har spridit sig till allt vidare kretsar. Man har också inom alla samhällsklasser vaknat till insikt om den oafvisliga nödvändigheten att bryta rusdryckssedens tyranni — framför allt då det gäller en liten nation som vår, hvilken behöfver spänna alla sina krafter för att häfda sin plats bland kulturens bärare och för att vinna ökad styrka inåt och utåt. Slutligen bestrider knappast någon, att det här ligger fara i dröjsmålet: med hvarje år, som går, skjuter rusdryckshandteringen och dess intressen allt djupare ekonomiska rötter, på samma gång som »alkoholismen» — rusdryckernas fördärfliga följer på olika områden — hotar att i stor utsträckning undergräfvat äfven kommande släktens fysiska, ekonomiska och sedliga utveckling.

Vi angifva här de hufvudsakliga bestämmelser, som vi anse böra gälla för den föreslagna folkomröstningen rörande detaljhandeln med brännvin, och skola, såsom nämnt, i särskild motion framlägga motsvarande förslag rörande försäljningen af vin och öl.

När i stads- eller landtkommun fråga uppstått, att rättighet till detaljhandel med brännvin må meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom viss tid skriftlig ansökan inkommer, under tecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen och svenska medborgare, till ett antal, motsvarande minst en tjugondel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försälj-

ningsrättigheter, äger enhvar välfrojdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Om $\frac{2}{3}$ af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra. För införande af detaljhandel med brännvin, där sådan handel förut icke funnits, skall likaledes erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.

Med stöd af hvad ofvan anförts, föreslå vi,
att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af oss angifna grunder.»

Slutligen hafva samma ledamöter af kammaren, hvilka afgifvit motionen n:o 149, med hänvisning till den motivering, som anförts för denna motion, i motion n:o 150 hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till försäljning af vin eller öl måtte äga rum medelst allmän och lika rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i motionen n:o 149 angifna grunder.

*Motion
II: 151.*

Såsom motionärerna framhållit, har förevarande fråga redan ett flertal gånger förelegat till Riksdagens pröfning; och vill utskottet till fullständigande af hvad motionärerna anfört härom ytterligare meddela följande.

Historik.

Vid 1893 års riksdag hade väckts motion därom, att inga då befintliga eller ifrågasatta nya spirituosa försäljningsställen inom en kommun finge efter viss tid utöfva sin verksamhet förr, än genom omröstning per capita blifvit bestämdt, huruvida inom kommunen spirituosa försäljning skulle få äga rum eller icke; och skulle, enligt det framställda förslaget, rättighet att i dylik omröstning deltaga tillkomma samtliga till 21 års ålder komna, välfrojdade män och kvinnor ej mindre inom de kommuner, hvarest fråga uppstått om inrättande af nya eller bibehållande af redan befintliga försäljningsställen, utan äfven inom an-

gränsande kommuner och de kommuner, som voro belägna på visst afstånd, af t. ex. mindre än en mil.

Med anledning af sistberörda motion åberopade bevillningsutskottet (betänkandet n:o 9) §§ 6, 7, 8, 10 och 13 i då gällande brännvinsförsäljningsförordning; och yttrade utskottet vidare:

»Bestämmandet af huruvida brännvinsförsäljningsrättighet må i en kommun utöfvas är sålunda enligt nu gällande stadganden i allmänhet öfverlämnadt till kommunens representation jämte vederbörande myndighet.

Enligt utskottets förmenande kan det med skäl sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunen tillerkännas flertalets åsikt. Den af motionären i detta syfte föreslagna anordningen synes emellertid utskottet icke kunna förordas, enär densamma uppenbarligen skulle innebära en alltför stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande.»

På grund af hvad sålunda anförts, hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och blef denna utskottets hemställan af båda kamrarna utan omröstning bifallen.

I en vid 1894 års riksdag i frågan väckt motion föreslogs aflåtande till Kungl. Maj:t af en skrifvelse med begäran om förslag till ändring i då gällande förordning om försäljning af brännvin m. m., enligt följande grunder:

»1:o. När i stads- eller landtkommun fråga uppstår, att rättighet till annan minuthandel med eller utskänkning af brännvin än sådan, som i stad äger rum på grund af burskap eller särskildt privilegium och på landet kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, skall inom kommunen meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom viss tid skriftlig ansökan därom inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna medborgare af kommunen, som äro svenska medborgare, till ett antal motsvarande minst en tjugonedel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

2:o. I denna omröstning äga alla de kommunalmedlemmar att deltaga, som uppnått myndig ålder, äga god frejd och äro svenska medborgare.

3:o. Omröstningen, som sker med slutna sedlar, gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågasatt upplåtande af försäljningsrättigheter.

4:o. Om förbudsförslaget af mer än hälften af de i omröstningen deltagande antages, träder det i kraft från den tidpunkt, då förut bevil-

jade rättigheter upphöra, och må ny fråga om upplåtande af rättigheter ej väckas förrän efter tre år. Om förslaget af flertalet röstande ogillas, har det förfallit, och kan ny fråga om förbudsomröstning likaledes ej väckas förrän efter tre år.

5:o. Besvär öfver det genom omröstningen fattade beslutet må ej anföras på annan grund, än att det förmenas icke hafva tillkommit i laglig ordning; och skall Konungens befallningshafvande, därest beslutet af sådan anledning undanröjes, förordna om anställande af ny omröstning.»

Denna motion behandlades af sammansatt bevillnings- och lagutskott, hvilket, efter en utredning om verkningarna inom olika länder af lagstiftningsåtgärder i den föreslagna riktningen, i sitt betänkande (n:o 6) yttrade:

»Af den ofvan lämnade kortfattade redogörelsen för hithörande förhållanden i några länder, särskildt i de af motionären åberopade Nordamerikas förenta stater och England med dess kolonier samt vårt eget land, framgår enligt utskottets åsikt, att det lokala optionssystemet icke är mindre fullständigt tillämpadt i vårt land än uti öfriga anförda länder. De kommunala myndigheterna hafva i Sverige med större framgång än uti de flesta länder inskränkt brännvinsförsäljningen och uti de flesta kommuner för landsbygden till och med infört absolut förbud. Att stadskommunerna hos oss icke ansett sig med framgång kunna genomföra ett dylikt förbud, torde ej väcka förvåning hos den, som sett, att så godt som öfverallt i andra länder, där försök i städerna i den riktningen gjorts, dessa utfallit mindre gynnsamt och måst öfvergifvas. Fördelen att måhända något kunna inskränka förbrukningens totala belopp har uppvägs af den demoralisation och de andra olägenheter, som förbudets kringgående så godt som allestädes medfört. Emellertid äro äfven stadskommunerna i vårt land i sin fulla rätt att genom lokal option införa förbud för minuthandel med eller utskänkning af brännvin, om blott stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten äro ense om fördelen däraf.

Utskottet har icke uti de af motionärerna anförda utländska förhållandena kunnat finna något exempel på, att den lokala optionen varit uppdragen åt en vidsträcktare krets röstberättigade än den, som utgjorts af de i allmänhet i kommunala angelägenheter röstberättigade, men väl har det visat sig på flera ställen fördelaktigt att lägga afgörandet i händerna på ett mindre antal personer, som representera ett större område, i ändamål att minska deras inflytande, hvilkas intressen mer eller mindre vore förbundna med spirituosaförsäljningen. I likhet med förliden

Riksdags bevillningsutskott medgifver utskottet visserligen, att önskvärdt vore, det ett större inflytande än nu är fallet tillerkändes flertalets åsikt, men anser, att den af motionärerna föreslagna anordningen skulle alltför mycket avvika från de nu i kommunala angelägenheter rådande rättsförhållandena. Med brännvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen, och sättet för dess tillämning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att något talande skäl näppeligen torde kunna anföras, hvarför icke hithörande frågor borde afgöras på enahanda sätt och af samma korporationer som kommunens öfriga angelägenheter. Nykterhetsfrågorna hafva såväl i vårt land som i andra länder visat sig äga förmågan att sätta sinnena i sådan rörelse, att snarare mer än mindre betänksamhet och mogenhet i uppfattningen erfordras för deras lugna pröfvande än vid andra af de oftare förekommande kommunala frågorna.

Såväl licenssystemet som än mer en på den lokala optionen grundad ren förbudslagstiftning innebär enligt utskottets uppfattning ett sådant ingripande i den enskilde individens handlingsfrihet och lefnadsförhållanden, att hvarje fortskridande på dessa vägar bör ske endast i mån som det allmänna rättsmedvetandet uppbär och gillar de föreslagna åtgärderna. Ett förhastadt steg i nämnda riktning — låt vara framkalladt af aldrig så välmenande och entusiastiska sträfvanden — framkallar lätt motsatsen af den verkan, som åsyftas.»

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och denna hemställan bifölls af Riksdagen, af Första Kammaren utan föregående diskussion och utan votering, samt af Andra Kammaren, efter diskussion, med 141 röster mot 74, hvilka afgåfvos för bifall till motionen.

En motion med samma förslag som det i sist omnämnda motion framställda förekom jämväl vid 1896 års riksdag.

I sitt i anledning af motionen afgifna betänkande (n:o 1) förklarade sig bevillningsutskottet icke anse förslaget innefatta bättre bestämmelser än dem, som redan vore gällande i fråga om sättet för bestämmande af rättigheter till minuthandel med och utskänkning af brännvin; och yttrade utskottet vidare:

»Redan enligt nu gällande förordning har i de flesta landtkommuner fullständigt förbud blifvit infördt, och möjlighet att få sådant förbud till stånd finnes äfven för städerna. Det torde nämligen icke lida något tvifvel, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt inom staden, om en mera allmän önskan i sådan riktning skulle göra sig gällande inom samhället. Att

i denna fråga gifva de röstberättigade lika rösträtt, eller, såsom i motionen föreslagits, utsträcka rösträtten än ytterligare genom att lägga afgörandet i händerna på en så vidsträckt krets röstberättigade som kommunens alla till myndig ålder komma medlemmar, män och kvinnor, hvilka äga god frejd och äro svenska medborgare, finner utskottet innebära en alltför stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande; hvarförutom, såsom 1894 års sammansatta bevillnings- och lagutskott i sitt ofvan omförmälda betänkande jämväl framhållit, med brännvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att skäl icke förefinnes att afgöra hithörande frågor på annat sätt än öfriga kommunala angelägenheter.

Utskottet hemställde förty, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas, och Riksdagen fattade sitt beslut i enlighet med denna utskottets hemställan. Sagda beslut fattades af Första Kammaren utan föregången diskussion och utan votering samt af Andra Kammaren, efter diskussion, med 121 röster mot 58, hvilka afgåfvos för bifall till motionen.

I en vid 1902 års riksdag väckt motion framställdes samma yrkande som i den ofvan omförmälda motionen af år 1894.

I sitt öfver motionen afgifna betänkande (n:o 18) framhöll bevillningsutskottet, bland annat, att enligt då gällande brännvinsförsäljningsföreskrifning den kommunala representationen i landskommun och i stadskommun, om den vore enig med magistraten, kunde förhindra minut-handel med och utskänkning af brännvin.

Bevillningsutskottet hemställde om afslag å motionen, emot hvilken hemställan någon reservation icke afgafs inom utskottet. Utskottets hemställan blef utan votering bifallen af såväl Första som Andra Kammaren.

Vid 1907 års riksdag framställdes i fyra inom Andra Kammaren väckta motioner yrkande om införande af kommunalt veto med allmän folkomröstning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, som i den vid 1894 års riksdag afgifna motionen angifvits, beträffande försäljningen såväl af brännvin som af vin och öl. En motionär hade dock föreslagit, att för att beslut i dylik fråga skulle hafva bindande kraft, en majoritet af minst $\frac{2}{3}$ af de afgifna rösterna skulle erfordras, äfvensom att ett sådant beslut ej skulle kunna ändras förrän efter 5 års förlopp.

Dessa motioner behandlades af sammansatt bevillnings- och lagutskott, som i sitt öfver motionerna afgifna betänkande (n:o 1) erinrade,

bland annat, att enligt hvad för utskottet tillgängliga upplysningar gåfve vid handen, ingenstädes, där förbud mot försäljning af rusdrycker införts, förbudet medfört åsyftad verkan, äfvensom att det icke syntes lämpligt, att på i motionerna föreslaget sätt införa speciella rösträttsgrunder för afgörandet af särskilda kommunala angelägenheter, samt vidare anförde:

»Då förslag till vidtgående reformer med afseende å den kommunala rösträtten i dess helhet nu föreligga till Riksdagens pröfning, synes ock den af motionärerna ifrågasatta anordning desto mindre af behöfvat påkallad, som, därest en reform af hela den kommunala rösträtten i sålunda föreslagen omfattning varder genomförd, flertalets åsikt skulle på behörigt sätt kunna göra sig gällande i den förevarande frågan. —

Med erinran, att gällande författningar redan innehålla stadganden om kommunal vetorätt beträffande såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl, vill utskottet slutligen fästa uppmärksamhet därå, att den nu ifrågasatta folkomröstningen ingalunda innebär absolut visshet för ernående i alla fall af beslut i sådan riktning, som motionerna uppenbarligen åsyfta. Det kan nämligen ganska väl tänkas, att till följd af verksam agitation bland de många röstberättigade flertalet uttalar sig för en försäljningsrätt, som icke skulle blifvit beviljad, därest frågan fått behandlas i nu lagstadgad ordning.»

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, emot hvilken hemställen fem ledamöter från Andra Kammaren reserverade sig under yrkande om bifall till motionerna.

Utskottets hemställen bifölls af Första Kammaren utan föregående diskussion och utan votering, hvaremot Andra Kammaren, efter diskussion, med 113 röster mot 69 biföll den vid betänkandet fogade reservationen.

Slutligen bragtes frågan jämväl under 1908 års riksdags pröfning likaledes genom fyra motioner i Andra Kammaren, i hvilka yrkades aflåtande af skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser om införande af kommunalt veto med allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de vid 1894 års riksdag angifna grunder, med den förändring likväl, att $\frac{2}{3}$ majoritet skulle erfordras såväl för förbudets införande som för dess upphäfvande.

Sammansatta bevillnings- och lagutskottet anförde i sitt öfver motionerna angifna betänkande (n:o 1), sedan utskottet med officiella siffror påvisat såväl nedgången i förbrukningen af spirituösa drycker

inom landet som ock den starka minskningen af antalet begagnade ständiga försäljningsrättigheter, bland annat, följande:

»Det lär ock svårigen kunna bestridas och har äfven af nykterhetsiffrare medgifvits, att redan nu gällande lagstadganden äro till fyllest för vägabringandet af kommunalt rusdrycksförbud, därest ett sådant förbud uppbäres af en mera allmän folkmening. Härom vittnar därjämte den omständigheten, att försäljningsrättigheter, tillkomna under medverkan af de kommunala myndigheterna, i stora delar af landet ej förekomma å landsbygden. Enligt officiella uppgifter för försäljningsåret 1905—1906 finnes ingen enda ständig försäljningsrättighet å landsbygden i fyra län, nämligen i Uppsala, Södermanlands, Västernorrlands och Jämtlands län. I hvartera af sju län finnes blott en dylik rättighet å landsbygden och äro fem af dessa rättigheter privilegierade, nämligen de i Blekinge, Värmlands, Örebro, Västerbottens och Norrbottens län. I ytterligare tre län bestå på landsbygden endast privilegierade rättigheter (fyra i hvarje län). — Dessa privilegierade rättigheter komma i den mån de icke redan upphört, att inom icke aflägsen tid upphöra. — I tolf län finnes sålunda å landsbygden icke någon enda ständig försäljningsrättighet, till hvars upprättande vederbörande kommunala myndigheter medverkat. Det är under sådana förhållanden icke befogadt att, såsom i motionerna skett, tala om »storfyrekarnes öfvermäktiga inflytande till rusdryckshandterings förmån». Fastmer anser utskottet det vara ådagalagdt, att, därest inom en kommun ett allmänt kraf på lokalt rusdrycksförbud förefinnes, detta redan med nuvarande kommunala rösträttsbestämmelser kan förverkligas.

Utskottet vill för öfrigt i detta sammanhang erinra om den vidtgående kommunala rösträttsreform, som under viss förutsättning antagits af 1907 års Riksdag och som med all säkerhet torde komma att i afsevärd mån öfverflytta bestämmanderätten i kommunala angelägenheter på de mindre fyrktalens innehafvare. Den af motionärerna ifrågasatta anordning torde därför så mycket mindre vara påkallad af något verkligt behof, som efter allt att döma berörda reform inom jämförelsevis kort tid kan antagas vinna tillämpning.

Utskottet har redan framhållit, att konsumtionen af alkoholhaltiga drycker i vårt land betydligt aftagit. Att nykterhetsrörelsen därtill medverkat, är obestriddigt, liksom ock att lämpliga lagbestämmelser främjat detta goda förhållande, men hufvudsakligen är det nog allmänbildningens väsentliga höjande och det alltjämt fortskridande folkupplysningsarbetet, som mest verkat härtill. Utskottet håller ock bestämdt före, att ett försök att genom skärpta lagbestämmelser, hvilka icke uppbäras af en

mera allmän folkmening, söka åstadkomma afhållsamhet lätt kan medföra, att de resultat, som i berörda afseende nu vunnits, äfventyras. Så länge den ojämförligt större delen af vårt folk icke ser något brottsligt i ett måttligt njutande af alkoholhaltiga drycker, skola alltför stränga restriktiva lagbestämmelser uppfattas såsom ett otillbörligt intrång i den personliga friheten. Dylika restriktioner medföra då ej åsyftadt gagn, men väl allvarliga olägenheter. Enligt utskottets mening kan det med allt skäl ifrågasättas, om genom de af motionärerna föreslagna åtgärder åstundadt resultat skulle stå att vinna. Utskottet delar för öfrigt den af 1907 års utskott uttalade mening, att det icke är lämpligt, att, som motionärerna föreslå, införa speciella rösträttsgrunder för afgörandet af särskilda kommunala angelägenheter.»

Utskottet hemställde förty om afslag å motionerna. Häremot reserverade sig samtliga ledamöter från Andra Kammaren under yrkande om bifall till motionärernas framställning.

Utskottets hemställan bifölls af Första Kammaren utan votering, hvaremot Andra Kammaren, likaledes utan votering, biföll den vid betänkandet fogade reservationen.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet, som tillåter sig hänvisa till hvad 1908 års utskott sålunda yttrat i ämnet, vill ytterligare framhålla, att, enligt hvad den senast publicerade officiella statistiken (afseende tillverkningsåret 1906—1907) gifver vid handen, antalet ständiga försäljningsrättigheter fortfar att nedgå. I synnerhet har minskningen varit stor å landsbygden, hvarest numera kvarstå endast 105 dylika rättigheter, däraf 65 privilegierade, hvilka senare, som bekant, komma att inom kort tid upphöra. Således har med tillämpning af nu gällande lagbestämmelser en afsevärd begränsning af försäljningsrättigheternas antal ernåtts.

Utskottet vill därjämte erinra om, att innevarande Riksdag i samband med antagandet af förändrade bestämmelser för utöfvandet af den politiska rösträtten definitivt godkänt den redan år 1907 framlagda vidtgående kommunala rösträttsreformen. Efter dennas genomförande komma de små röstetalens innehafvare att vinna ett betydligt ökad inflytande inom kommunen, och det torde vara allt skäl att afvakta, hvilken verkan detta kan medföra på afgörandet af de kommunala ärenden, som i motionerna afses, innan man med hänsyn till dessa inför den allmänna folkomröstningens grundsats, mot hvilken stora principiella betänkligheter måste resa sig.

Skulle emellertid äfven efter den kommunala rösträttsreformens genomförande krafvet på en förändrad ordning för afgörandet af före-

varande frågor kvarstå, lär, enligt utskottets mening, ett afgörande böra träffas först, sedan en allsidig och verkligt vägledande utredning förebragts såväl om verkningarna i nykterhetens intresse af de bestämmelser, hvilka i förevarande syfte må varda föreslagna, som ock rörande de följder i ekonomiskt afseende, som ett mycket hastigt utsträckande af det lokala rusdrycksförbudet till ett större antal kommuner, komme att medföra.

Att främtaga de kommunala myndigheter, hvilka bära ansvaret för den ekonomiska förvaltningen, beslutanderätten i ofvan berörda frågor samt hänskjuta desammas afgörande till allmän folkomröstning, måste under nuvarande förhållanden vara i ekonomiskt afseende mycket betänkligt. Och det synes utskottet tvifvelaktigt, huruvida en sådan ordning skulle vara af bestående gagn i nykterhetsafseende. Den allmänna folkomröstningen är ett mycket oberäkneligt maktmedel och torde ofta utfalla till förmån för den mening, från hvars sida den häftigaste agitationen förts. Den sakliga och insiktsfulla pröfning, som alltid borde föregå en frågas afgörande, komme sålunda i regel att saknas, i synnerhet som den känsla af ansvar, hvarunder de kommunala myndigheterna handla, ej torde så starkt förnimmas hos de i en dylik folkomröstning deltagande.

Därtill kommer, att något medel att vinna ändring i ett beslut, framgånget ur en sådan allmän omröstning, icke skulle stå till buds, hvilka dess konsekvenser än månne blifva.

Erfarenheten såväl från vårt eget som från andra länder gifver vid handen, att restriktiva lagbestämmelser, som icke uppbäras af en mera allmän folkmening, lätt uppfattas som ett otillbörligt intrång i den personliga friheten och då ej medföra åsyftadt gagn. En viss varsamhet bör därför vid lagstiftning å hithörande område göra sig gällande för att icke redan vunna resultat skola äfventyras. En så genomgripande förändring i bestämmelserna angående försäljning af brännvin, vin och öl, som i motionerna föreslagits, synes därför, såsom ofvan sagts, redan ur nykterhetssynpunkt näppeligen vara att förorda.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

1:o) att förevarande motioner, n:is 131 och 149, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af på allmän folkomröstning grundadt kommunalt veto i fråga om försäljning af brännvin icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

2:o) att förevarande motioner, n:is 132 och 150, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af på allmän folkomröstning grundadt kommunalt veto i fråga om försäljning af vin och öl icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 maj 1909.

På sammansatta bevillnings- och lagutskottets vägnar:

AXEL SCHOTTE.

Reservation:

af herrar *Schotte, Ericsson* i Ofvanmyra, *Berg* i Göteborg, grefve *R. G. Hamilton, Pettersson* i Södertelje och *Jansson* i Edsbäcken, hvilka anfört följande:

»De af utskottet åberopade skälen för dess afstyrkande utlåtande finna vi icke öfvertygande. Hvad sålunda till en början angår utskottets uppgift, att antalet »ständiga försäljningsrättigheter» redan nu är stadt i nedgående samt att således redan med nu gällande bestämmelser en afsevärd begränsning af dessa rättigheter kan åstadkommas, så må erinras, dels, att denna begränsning till hufvudsaklig del tillkommit genom Riksdagens beslut rörande upphörande af gästgifveriens försäljningsrätt, dels ock att de af utskottet till stöd härför anförda siffror afse endast antalet *brännvinsförsäljningsrättigheter*, icke rättigheter till försäljning af vin och öl. Huruvida äfven antalet af sistnämnda rättigheter för närvarande är stadt i nedgående, hafva vi oss icke bekant. I alla händelser lär den omständigheten, att vissa slag af utskänkingsrättigheter undergått minskning, icke förringa önskvärdheten af, att hvarje kommun får tillfälle att genom allmän omröstning ytterligare påskynda ifrågasvarande minskning.

Utskottet hänvisar vidare på den demokratisering af den kommunala rösträtten, som genom innevarande års lagstiftning införts, och förmenar, att man bör afvakta resultaten häraf, innan man vågar sig på sådana experiment, som i förevarande motioner ifrågasatts. Härvid må erinras, att enligt årets rösträttsreform den kommunala rösträtten skall utöfvas enligt en graderad skala, som endast i mycket inskränkt mån låter personligheten komma till sin rätt; och hvilka åsikter man än må hysa om fastställandet af personlighetsprincipen såsom grund för den kommunala rösträtten i allmänhet, synes det oss, att man måste obetingadt erkänna dess berättigande när det gäller afgörandet af frågor om rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande. Sådana frågor äro nämligen icke att betrakta såsom endast ordnings-, hushållnings- eller skattefrågor, utan tillika såsom sedlighetsfrågor af djupt ingripande betydelse i de enskildes och familjernas lif.

Ett ytterligare skäl för afslag har utskottet funnit i saknaden af en allsidig och verkligt vägledande utredning om de sannolika verk-

ningarna af lokala rusdrycksförbud. I anledning här af anmärkes till en början, att förslag om anställande af en dylik omfattande utredning under de senaste åren upprepade gånger föreslagits Riksdagen, men hittills alltid fallit på Första Kammarens motstånd. Men för öfrigt är det väl uppenbart, att hvarje kommun, som skulle få att behandla förslag om förbud mot all försäljning af starka drycker inom dess område, skulle finna sig föranlåten att underkasta förslaget en grundlig och omfattande utredning, innan den fattar sitt beslut i ämnet.

Vidare förmenar utskottet, att den allmänna omröstningen i dessa frågor skulle komma att visa sig vara ett mycket opålitligt maktmedel, som skulle komma att verka till förmån för den mening, för hvilken drifvits den häftigaste agitationen. Äfven om denna farhåga emellanåt skulle komma att besannas, så vore emellertid detta ej annat än hvad som kan inträffa redan med nu gällande rösträttsbestämmelser, och några vägande skäl, hvarför ett sådant resultat skulle oftare inträffa vid bifall till ifrågakvarande motioner, har utskottet icke anfört.

Utskottets farhåga, att något medel icke finnes att vinna ändring i ett beslut, framgånget ur en allmän omröstning i enlighet med förevarande förslag, synes bero på ett missförstånd. I händelse omröstningen icke försiggått i laga ordning, skulle densamma naturligtvis kunna på anförda besvär upphävas, med rätt för vederbörande kommun att anställa ny omröstning. Om åter icke någon formell oriktighet förelupit vid omröstningen, skulle visserligen beslutet icke kunna ändras af högre administrativ myndighet, men detta är ju ej annat än hvad som för närvarande gäller beträffande kommunala myndigheters beslut i dylika frågor. Däremot skulle enligt förslagen beslut i dylika ärenden efter tre års förlopp kunna upphävas af de röstberättigade själfva, för den händelse de funne sig otillfredsställda med förbudets konsekvenser. Att förslagen upptagit bestämmelsen om en giltighetstid af minst 3 år för hvarje i laga ordning fattadt beslut om kommunalt rusdrycksförbud, motiveras med en af flere skäl lätt förklarlig önskan att ej allt för ofta möjliggöra omkastningar i den kommunala politiken.

Utskottet hänvisar slutligen på det sakförhållandet att restriktiva lagbestämmelser, som icke uppbäras af en mera allmän folkmening, ej medföra åsyftadt gagn för nykterheten. Utan att förneka riktigheten af denna allmänna sats, våga vi emellertid påstå, att krafvet på sådan lagstiftning, som i förevarande motioner föreslagits, verkligen uppbäras af en synnerligen stark och utbredd folkmening. Till stöd härför åberopas dels den i utskottets betänkande intagna historiken öfver frågans föregående riksdagsbehandling och dels den stora tillslutning, som

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling erhållit på sin till Sveriges kommuner riktade framställning om instämmande i Andra Kammarens fjolårsbeslut i ämnet. 1,044 af 1,342 kommunalstämmor uttalade nämligen sådant instämmande, 28 dock med reservation. Endast 55 uttalade sig mot reformen och 243 vägrade att uttala sig. Af 44 tillfrågade städer afböjde 39 att yttra sig, 4 uttalade sig till förmån för lokalt veto och 1 för rusdrycksförbud.

På grund af hvad vi nu anfört, hemställa vi,

1:o) att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner n:is 131 och 149, ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med i motionerna angifna grunder; och

2:o) att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner n:is 132 och 150, ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till försäljning af vin eller öl måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i motionerna angifna grunder.»